

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/341025862>

Korpusový přístup ve výuce češtiny jako cizího jazyka – webinář

Presentation · April 2020

DOI: 10.13140/RG.2.2.17569.35686

CITATIONS

0

READS

55

1 author:

[Adrian Jan Zasina](#)

Charles University in Prague

21 PUBLICATIONS 37 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Multi-dimensional analysis of Czech [View project](#)

The Polish Learner Corpus [View project](#)

ČESKÝ NÁRODNÍ
KORPUS

Korpusový přístup ve výuce češtiny jako cizího jazyka – webinář

Adrian Jan Zasina
adrian.zasina@ff.cuni.cz

Praha, 29. 4. 2020

DOZVÍTE SE:

1. Co je to metoda data-driven learning
2. Jak analyzovat korpusová data s ohledem na výuku ČCJ
3. Jak vytvářet korpusová cvičení
4. Jak vypadají přímá a nepřímá cvičení

NEDOZVÍTE SE:

1. Jaká je nabídka korpusů v rámci ČNK
2. Jak vyhledávat v korpusu
3. Jaké nástroje lze pro výuku použít

Tyto informace lze doplnit samostudiem:

Kurz práce s korpusem:

<https://wiki.korpus.cz/doku.php/kurz:uvod>

OBSAH

1. Teoretický úvod
2. Metodologie a data
3. Analýza korpusových dat
4. Ukázka praktických cvičení
5. Publikace s příkladovými cvičeními
6. Prostor pro dotazy

ÚVOD

Data-driven learning

Tim Johns (1991)

DDL: dva přístupy

DDL tradičně dělíme na dvě odvětví s ohledem na způsob práce (Boulton 2012), který je:

- přímý (tzv. *hard DDL* nebo *hands-on*), když studenti pracují přímo s korpusovým vyhledávačem,
- nepřímý (*soft DDL* nebo *hands-off*), když studenti řeší úkoly založené na korpusových datech dříve připravené učitelem, např. vytištěná konkordance.

Terminologie

anglický termín

český termín

data-driven learning

data-driven learning

DDL in language teaching

= korpusový přístup ve výuce

francouzský termín

apprentissage sur corpus

Využití korpusů ve výuce

Korpusy lze využívat ve výuce třemi různými způsoby (Geist & Hahn 2012: 124):

- a) **výuka o korpusech (kurzy v rámci lingvistického studia);**
- b) **využití korpusů v jazykové výuce (výuka cizinců);**
- c) **vyučování o možnostech využití korpusů.**

Korpusový přístup ve výuce

Tři hlavní etapy:

- identifikace jazykového problému,
- kategorizace jazykového problému,
- generalizace pravidel.

Korpusový přístup ve výuce v ČR

Objevuje se v České republice po roce 2000.

Nejdříve pro **výuku angličtiny**:

- Thomas (2006).

Následně pro **výuku češtiny**:

- Vališová (2009),
- Lukšija (2010),
- Osolsobě (2010).

Konkordance

Konkordance je výsledkem hledaného jevu spolu s jeho levým a pravým kontextem, kde se jednotlivý jev nachází na jednom řádku. Celá konkordance má vertikální podobu, kde hledaný jev je uprostřed převážně barevně zvýrazněný (McEnery & Hardie 2012: 35).

Nick si uvědomil , jak ho Sara něžně hladí po	ruce	a vrací ho do přítomnosti . Motory letounu ječely ,
. Paklíče , vzadu na opasku krátkou dýku a v	ruce	noktovizor . Třetí paklíč se v zámku chytil . Odemkl
dědečku ! " volali jsme sborově a on jen mávl	rukou	: „ Děkuji , ale ještě jsem ničeho zásadního nedosáhl
není na prodej ? " teta neodpověděla . Hladila si	rukou	zástěru a hleděla na silnici . U nás doma už
.) Když jsi odcházel , všem kolem jsi podal	ruku	. A mně jsi ji pohladil . Ale možná se
se na to nespolehala . " Kynané přikývla a mávla	rukou	. " To jsou jen kecy . Ale čas potřebovat
si to přece přečti ! " Opatrně беру papír do	ruky	; je zteřelý , páchne zatuchle jako svazek Slezských písní
strach . Chtěla promluvit . Nemohla . Strašlivý muž mávnutím	ruky	zastrčil nůž za opasek a odstrčil ji z cesty .
pro tebe bojovali . " Bran ve výmluvném gestu rozhodil	ruce	. " Popros mě , abych snesl dolů hvězdy a
jev " rozevírání " na podivnou nesrovnalost , kdy se	ruku	v ruce s významnými zlepšeními v profesní struktuře a ve
. „ Festivalu by jednoznačně pomohlo , kdyby zůstal v	rukou	státu , " míní Jiří Bartoška . „ Pro festival
se znovu probili na první místo extraligy , potřáslí sportovně	rukama	. Poté zmizeli v útrobách haly . Jejich tým od
. „ Dokončíš ji tak jako tak , " mávl Tuomisto	rukou	. „ takže si posluž . " „ Díky .
. Nevěděli jsme ... " Jim potřásl hlavou a zvedl	ruce	. „ Jak byste to mohli vědět ? A navíc
dole a o nic se nestarají . " Její pravá	ruka	teď pomalu a něžně spočinula na levé , obě se

KWIC

Klíčové slovo v kontextu známo jako KWIC z angličtiny **key word in context**. Označuje jev hledaný v korpuse (McEnery & Hardie 2012: 35).

Nick si uvědomil , jak ho Sara něžně hladí po	ruce	a vrací ho do přítomnosti . Motory letounu ječely ,
. Pakličce , vzadu na opasku krátkou dýku a v	ruce	noktovizor . Třetí paklič se v zámku chytil . Odemkl
dědečku ! " volali jsme sborově a on jen mávl	rukou	: „ Děkuji , ale ještě jsem ničeho zásadního nedosáhl
není na prodej ? " teta neodpověděla . Hladila si	rukou	zástěru a hleděla na silnici . U nás doma už
.) Když jsi odcházel , všem kolem jsi podal	ruku	. A mně jsi ji pohladil . Ale možná se
se na to nespolehala . " Kynané přikývla a mávla	rukou	. " To jsou jen kecy . Ale čas potřebovat
si to přece přečti ! " Opatrně беру papír do	ruky	; je zteřelý , páchne zatuchle jako svazek Slezských písní
strach . Chtěla promluvit . Nemohla . Strašlivý muž mávnutím	ruky	zastrčil nůž za opasek a odstrčil ji z cesty .
pro tebe bojovali . " Bran ve výmluvném gestu rozhodil	ruce	. " Popros mě , abych snesl dolů hvězdy a
jev " rozevírání " na podivnou nesrovnalost , kdy se	ruku	v ruce s významnými zlepšeními v profesní struktuře a ve
. „ Festivalu by jednoznačně pomohlo , kdyby zůstal v	rukou	státu , " míní Jiří Bartoška . „ Pro festival
se znovu probili na první místo extraligy , potřásl sportovně	rukama	. Poté zmizeli v útrobách haly . Jejich tým od
„ Dokončíš ji tak jako tak , " mávl Tuomisto	rukou	„ takže si posluž . " „ Díky .
. Nevěděli jsme ... " Jim potřásl hlavou a zvedl	ruce	. „ Jak byste to mohli vědět ? A navíc
dole a o nic se nestarají . " Její pravá	ruka	teď pomalu a něžně spočinula na levé , obě se

METODOLOGIE

Metodologie

Od korpusu ke korpusu

Identifikace jazykových
problémů nerodilých
mluvčích

Zdroj dat pro sestavení
jazykových cvičení

Data

CZeSL-SGT

- texty nerodilých mluvčích češtiny s automaticky provedenou anotací
- pouze subkorpus
- 769 126 pozic
- chyby v diakritice (37,64 % z celkového počtu chyb v subkorpusu)

(Šebesta et al. 2014)

SYN2015

- reprezentativní synchronní korpus psané češtiny
- celý
- 120 748 715 pozic
- zdroj informací ohledně pravidelnosti jazykových jevů

(Křen et al. 2015; Křen et al. 2016)

Metodologie

Nejčastější automaticky identifikované chyby ve slovanském subkorpusu

	Typ chyby	Popis chyby	Frekvence výskytu
1.	Quant0	chyba v diakritice – chybí čárka nad vokálem	37574
2.	SingCh	chyba vznikla záměnou jednoho znaku za druhý	13898
3.	Quant1	chyba v diakritice – čárka nad vokálem navíc	10029
4.	Caron0	chyba v diakritice – chybí háček	7565
5.	Cap1	chybně použité velké písmeno	5156

Metodologie

Chybné slovní tvary podle slovního druhu v rámci typu chyby **Quant0**

Slovní druh	Frekvence
N – substantivum	13 403
V – verbum	11 549
A – adjektivum	6 686
P – pronominum	2 986
D – adverbium	2 324

Metodologie

Nejčastější problémy

- **Substantiva**
 - kořenové dlouhé samohlásky,
 - přípony a předpony,
 - koncovky (obzvlášť v plurálu).
- **Verba**
 - kořenové samohlásky,
 - koncovky,
 - příčestí minulé.
- **Adjektiva**
 - koncovky,
 - kořenové samohlásky,
 - předpony
 - zakončení adjektiv na *-ální*, *-ární* a *-étní*.

UKÁZKA KORPUSOVÉHO PŘÍSTUPU VE VÝUCE

Analýza

Výběr oblastí k další analýze

- **Substantiva**
 - lokál plurálu
- **Verba**
 - příčestí minulé
- **Adjektiva**
 - zakončení adjektiv na *-ální*, *-ární* a *-étní*

(Zasina 2018b)

ANALÝZA

Substantiva

Lokál plurálu

Chybné slovní tvary Lpl ve slovanském subkorpusu

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů
1.	Čechach	43	34
2.	narozeninach	12	10
3.	horach	11	8
4.	školach	9	9
5.	univerzitach	8	8
6.	prázdninach	8	4
7.	nohach	7	6
8.	novinach	6	6
9.	zkouškach	5	5
10.	hodinach	5	4

Lokál plurálu

Celkově ve slovanském subkorpusu najdeme 1 924 tokenů substantiv v Lpl, z čehož u 240 (12,47 % z celkového počtu substantiv v Lpl) tokenů chybí délka nad vokálem v koncovce (pro *-ách* 209 výskytů a pro *-ích* 31).

Lokál plurálu

Kromě problémů s kvantitou dochází i k **použití nevhodné koncovky:**

- **-éč** místo **-ech** (42 tokenů)
- **-ech** místo **-ích** (36),
- **-ech** místo **-ách** za (17),
- **-ách** místo **-ech** (15),
- **-ích** místo **-ech** (15),
- **-ách** místo **-ích** (6),
- nezaznamenán žádný případ **-ích** místo **-ách**.

Lokál plurálu

Zadání 1. Podívejte se na konkordance a), b) a c) z korpusu SYN2015 a odpovězte, jaké koncovky má v jednotlivých rodech lokál plurálu.

Lokál plurálu

a) rod:, koncovka:

" „ A o čem přesně se na těch <i>tajných</i>	<i>poradách</i>	mluvalo ? " „ O důležitých a konkrétních věcech pro
který tam přijel , mluvil o vysokých a silných <i>městských</i>	<i>hradbách</i>	a rovné hlavní ulici , která byla " sedmkrát až
života , distribuci bohatství , akumulaci statků a o <i>dalších</i>	<i>položkách</i>	skrývají za čísly ve vybledlých tabulkách . Rosling nejenže beze
která kola prodává , se nás s rukama v <i>zadních</i>	<i>kapsách</i>	ptá , ve které čtvrti bydlíme . Řídí se tím
obec tak jako kdysi starý Bach , který na <i>velkých</i>	<i>varhanách</i>	v Altenburgu zahrál Credo v d moll , při druhém
) jazyk pozvání do 2 . tábora , po <i>malých</i>	<i>skupinách</i>	, průvodcem č. 2 - odtud pozorujeme " brýlemi proti

b) rod:, koncovka:

příklady , jež si našly své následovníky v mnoha <i>dalších</i>	<i>zemích</i>	. K nejznámějším projektům z dílny Atelieru 5 patří sídliště
vyfotí . . . Září na ulici i na <i>červených</i>	<i>kobercích</i>	. Včetně toho , který vedl v Hollywoodu , kam
Já se taky nikdy nebudu stěhovat na ostrov v <i>jižních</i>	<i>mořích</i>	. " Zasměje se . „ Jdu si lehnout o
účelem těžby se lesnický pěstují rozsáhlé porosty . Na <i>suchých</i>	<i>stanovištích</i>	napadají strom mšice , sají jeho šťávy a oslabují jeho
Čím víc toho Mitchell četl o věrouce – o <i>světových</i>	<i>náboženstvích</i>	, ale zejména o křesťanství – , tím víc si
s nezaměnitelnou chutí . Masová směs dále putuje v <i>nerozových</i>	<i>vozících</i>	do další místnosti . Zde se u několika stolů naráží
se používaly louče v železných koších , oheň v <i>železných</i>	<i>pánvích</i>	nebo svíčky z včelího vosku . Přitom např. v Anglii
. . . " chce hodně otrlosti . O záměrně <i>křečovitých</i>	<i>hercích</i>	už řeč byla . Pozoruhodné ale je , že Vorel
spoluhráči ? „ Vzpomínám , jak jsem jel ve <i>starších</i>	<i>žácích</i>	poprvé na zápas za Klatovy . Byl to můj první

c) rod:, koncovka:

Rozšíření v ČR Tyto formy reliéfu nalezneme na obranných <i>strategických</i>	<i>místech</i>	. U nás je možné najít násypy tohoto charakteru např.
vyvolávat potíže , bude - li hovořit o svých <i>současných</i>	<i>činnostech</i>	a prodiskutuje svá rozhodnutí a případné starosti , shledá Vodní
jako hnutí New age . Ve svých pradávných i <i>současných</i>	<i>projevech</i>	je toto přesvědčení ze své podstaty skrzskrz optimistické a posilující
nestačili vychladnout . Menší dinosauri a druhy žijící v <i>chladnějších</i>	<i>oblastech</i>	však měli opeření nejspíš po celý život . Proč se
dnes . Jejich pravý rozmach však lze očekávat v <i>nejbližších</i>	<i>letech</i>	s postupným zlepšováním parametrů a snižováním cen LED svítidel .
pas , si ale nedělá iluze ani o svých <i>amerických</i>	<i>spoluobčanech</i>	. „ Vybraných společenských způsobů jsou znalá tak tři procenta
mokrý povrch . Také v půdě zůstala voda v <i>jemných</i>	<i>pórech</i>	, i když jsme ji vyždímali . Voda je zadržovaná
dalšímu kolegovi . Na sedačce spuljezdce jsem v různých <i>závodních</i>	<i>autech</i>	jel už několikrát , jízdu s Jarim však řadím na
výpravu . Jednodušší než teď – ten žert o <i>utkajících</i>	<i>Židech</i>	nevymáje – to ještě nikdy nebylo . Uvědomuje si ,

Lokál plurálu

Zadání 2. Na základě informací v zadání 1 označte správné odpovědi v tabulce.

koncovka kritérium	-ách	-ech	-ích
rod	☐ M ☐ F ☐ N	☐ M ☐ F ☐ N	☐ M ☐ F ☐ N
vzor	☐ tvrdý ☐ měkký	☐ tvrdý ☐ měkký	☐ tvrdý ☐ měkký
výjimky	neutra končící na <i>-ko, -ho/-go, -cho</i>	?	maskulina končící na <i>-k, -g, -h, -ch</i>

Lokál plurálu

Zadání 3. Některá slova zakončená měkkou hláskou *c* se skloňují podle tvrdého vzoru *hrad* nebo *kost* a v Lpl mají koncovku *-ech*. Na základě dat z korpusu SYN2015 zjistěte, která jsou to slova. Použijte dotaz `[word=".+[c]ech" & tag="N.*" & lemma=".+c"]` (typ dotazu CQL). Následně přiřadte nalezená slova ke správnému vzoru v tabulce.

rodu

KOST	ženský	HRAD	mužský

ANALÝZA

Verba

Příčestí minulé

Běžně dochází k tomu, že kořenová dlouhá samohláska bezprostředně předcházející příponu *-t* v infinitivu v příčestí minulém mizí,

srov. spát : spal, brát : bral, být : byl, krýt : kryl.

Existuje řada sloves s dlouhou kořenovou samohláskou, která si v participiu kvantitu ponechávají,

srov. zdát : zdál, smát : smál.

Příčestí minulé

Učebnice buď nezohledňují tento jev, anebo věnují se mu okrajově.

Communicative Czech Elementary (Rešková & Pintarová 2007: 87) uvádí pouze tři příklady:

hrát, přát a bát se.

Čeština pro cizince: Úroveň B2 (Boccou Kestřánková et al. 2013) uvádí:

hrát, stát a bát se.

Basic Czech III (Adamovičová, Ivanovová & Hrdlička 2010: 279-281) uvádí pár sloves pouze v příloze:

hrál, sál, tál, zrál, hřál, smál, přál, bál se a stál.

Příčestí minulé

Chybné slovní tvary ve slovanském subkorpusu

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů
1.	hrala	79	73
2.	hral	63	49
3.	hrali	48	46
4.	bala	10	10
5.	smali	7	7
6.	smala	5	5

Příčestí minulé

Slovesa zachovávajících si dlouhou kořenovou samohlásku před příponu **-l** s nejvyšší frekvencí v korpusu SYN2015 (Zasina 2018b)

	Sloveso	Frekvence	Procentový podíl v množině participií (%)
1.	stát	33096	23,18
2.	hrát	17429	12,21
3.	zdát	16087	11,27
4.	vyhrát	10973	7,69
5.	usmát	10829	7,58
6.	přát	8157	5,71
7.	bát	6306	4,42
8.	prohrát	4959	3,47
9.	zasmát	4896	3,43
10.	smát	4159	2,91

Příčestí minulé

Cvičení 1. Podívejte se na níže uvedené věty a zvýrazněná slovesa (infinitiv a příčestí minulé). Dochází v nich k nějakým změnám?

- a) „Myslela jsem, že budeš **spát** v ateliéru.“ Peter zavrtěl hlavou. „Nejradši bych **spal** u vás.“
- b) Ted' už jsem **bral** tak malé dávky, že bylo na čase přestat jej **brát** úplně.
- c) Bylo mi třicet, když jsem začal **hrát** profesionálně, a do té doby jsem si **hrál** jen sám pro sebe už od deseti let.
- d) Asi se **bál**, že mě rozruší. Ale to se **bát** nemusel.

Příčestí minulé

Zadání:

Slova uvedená v závorkách dejte do správných tvarů minulého času.

Ale stařenka (přát si) nebyt sama. Smutně se na mě (usmát – ona). Stavba (stát) celkem 15 miliard korun. Ve druhé půli už (hrát – my) vabank. Ona na něho (usmát se). Tři roky po sobě (vyhrát – oni) běh na pět kilometrů. Přitom oba (přát si) dítě. Skutečně (zdát se – ono), že to Anthonymu docela jde. Pořád (hrát – já) v muzikálu. Na konferenčním stolku (stát) vedle masivního popelníku z českého skla soška Lenina. Šíleně se (smát – ony). Včera totiž (prohrát – oni) další zápas. Československo (bát se) statisíců sovětských vojáků. Nahlas (zasmát se – já). Čeští basketbalisté (vyhrát) v prvním utkání evropské kvalifikace divize B na Slovensku 65:60. Němci dobrosrdečně (smát se) jejich chybám. Kapitánovi (zdát se), že se na něho dívají vyčítavě. Hrozně jsem se (bát se – já). V celém play off (prohrát – oni) jen na jeho začátku s Třincem. Ale nakonec tomu opravdu srdečně (zasmát se – já).

ANALÝZA

Adjektiva

Zakončení adjektiv na *-ální*, *-ární* a *-étní*

Chybné slovní tvary ve slovanském subkorpusu

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů
1.	ideální	31	24
2.	normalní	21	18
3.	socialní	13	13
4.	populární	12	11
5.	specialní	12	12
6.	aktualní	9	9
7.	konkretní	6	6
8.	individualní	6	5

Zakončení adjektiv na *-ální*

V korpusu SYN2015 nacházíme pouze jeden lexém se zakončením *-ální*, tj. *skalní*.

Ostatní slova mají koncovku *-ální*.

Zakončení adjektiv na -ární

V tomto případě, by si měl student pamatovat slova s krátkým vokálem v zakončení *-ární*, jež se v korpusu SYN2015 vyskytuje u následujících lexémů:
.**jarní, parní, bizarní, farní, maškarní, pivovarní.*

Zakončení adjektiv na *-étní*

Pro zakončení *–[é]tní* v korpusu SYN2015 méně příkladů nacházíme pro variantu *-étní* než *-etní*:
konkrétní, (in)diskrétní, (auto)portrétní.

Zakončení adjektiv na *-ální*, *-ární* a *-étní*

Zadání: Od slov v závorkách utvořte správná adjektiva končící na *-ální*, *-ální*, *-ární*, *-ární* a *-étní*, *-etní*. V případě problémů použijte korpus SYN2015.

Nejvzdálenější jsou mi takové ty (léto) hity. Sotvaže se přihlásí do (region) soutěže, už je u nich kontrola. Chodila by vystrojená jako na (maškara) bál. Indický trh přitom hraje (centrum) roli. Svůj (komedie) talent si začal uvědomovat na vojně. Vyhledává recenze a (literatura) kritiky v denním tisku. (skála) město se skládá ze dvou částí. Jejich ochrana by měla více zohledňovat (konkrétnost) přírodní hodnoty.

UKÁZKA PRAKTICKÝCH CVIČENÍ

Ukázka cvičení

Cvičení 1. Uhádněte význam slova na základě kontextu.

a)

znovu se vysmrkám .	„ Vážně to byla moje	„ „ pokračuju dramaticky zvýšeným hlasem . „
ukázala , jak jí na tomto utkání záleží . Samozřejmě	kdo jste , pokud je nějaká platba opomenuta . Jedna	se může stát vždycky , ale dělá se vše pro
jaké to je žít , s bratrem – trumpetistou . Zkrátka Bertíkova	svoje děti .	a jste zablokováni . Lekla jsem se , že u
odtud by unesly ten nezasvěcený redakční výkřik : je tu	jsi ho tři roky .	nemusí spočívat tolik v nedostatku rozumu , ale spíše v
jde o tzv. kruh v důkazu) . Další logická	Odměrné válce : Kalibrované nádoby na odměřování objemu kapalin .	Editito , „ přerušil moje vyprávění Elias . „
od 1 . Obvykle se vyjadřuje v procentech .	jako pitomec , nebo snad dokonce zrádce . Ale taková	! Moře chyb ! Mámě je líp . Táta sedí
nemohou .	Uvažuje - li člověk , kde se stala	. To on odešel . „ Ano , ale
. Měl jsem si puk nechat pro sebe , moje	obrátek motorů , a tak prý ke katastrofě vedla banální	proti zásadě dostatečného důvodu vzniká , když jako premisu důkazu
. Pokud poslanci těchto stran pozici dodrží , bude to	se o tom samozřejmě nedozvědí , ale je to jejich	měření objemu v odměrném válci je větší nežli při měření
odejít do vyhnanství . Podporovali Pompeia , a to je	do Egypta německý generál E. Rommel se svou armádou .	zesílení G operačního obvodu , podle rov . (5.14
příjmovým skupinám . Otázka však spočívá v tom , zda	já jsem si však byl čím dál jistější , že	se může přeci stát každému ! A kdo ví ,
došlo i na Huga Haase :	Musí se vrátit do své normální podoby . Byla by	„ přirozeně první , co ho napadne , je ,
dostalo za poslední čtyři roky . Pak by byla naše	si , že nejsilnější je asi ten základní článek ?	„ kál se Petr Vampola . Jenže kdyby se
j . Stočení vektoru G / G I (fázová	nechcete se v něco takového sami proměnit ? Pozor !	posádky , jako kdyby se příslovečná blondýnka pokoušela rozjet auto
		„ která ublíží nejen Nečasovi , ale také politice jako
		„ říká prezidentka Exekutorské komory Jana Tvrdková .
		„ jakou člověk nedostane příležitost udělat dvakrát . Z prominentních
		v navigaci znamená smrt . Naposledy zde vybuchlo před několika
		tkví v demokracii . Když stejný systém (tedy demokracie
		není na mé straně . A taky že ne :
		částečně v hercích , v obsazení , v režii ,
		„ kdyby kvůli své moci ublížil další lidské bytosti -
		„ že jsme ho tady drželi tak dlouho . Anebo
		! Vezměte do ruky plnou tašku a zvedněte ji .
		j) se jeví jako hlavní příčina vektorové chyby e
		! Zásadní chyba ! Protože kdo chce slyšet užaslé reakce

Ukázka cvičení

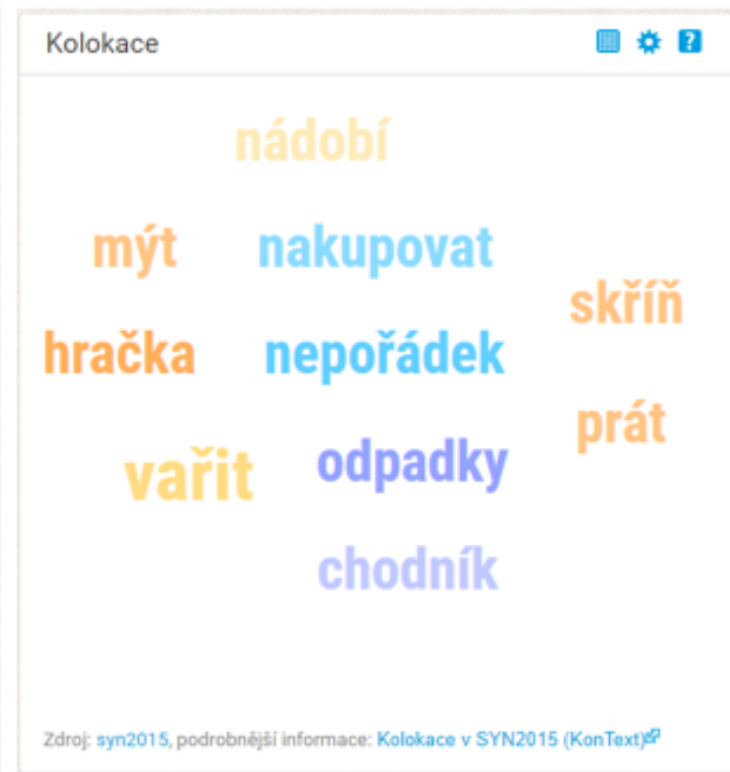
ČISTIT × UKLÍZET

Cvičení 1. Podívejte se na nejčastější kolokace sloves *čistit* a *uklízet*. Utvořte dvě věty s vybranými slovy pro každé sloveso.

čistit

uklízet

Ukázka cvičení

Cvičení 2. Doplňte chybějící sloveso. Co bude vhodnější: *čistit* nebo *uklízet*?

Začal nepořádek, co po sobě vědci nechali.

Ted' seděl na schodech a si staré boty.

Maruškado skříně sváteční šaty.

Opět vyrazili do lesa odpadky.

Spoustu času strávil tím, že si brýle.

..... si zuby dvakrát denně.

Cvičení 3. Přiřaďte následující slova ke správném slovesu.

dům, zuby, boty, pokoj, vzduch, voda, ucho, odpadky, okno, brýle, nádobí, nepořádek, věci,
les, hračky

Čistit	Uklízet

Ukázka cvičení

Cvičení 7. Pomocí rozhraní KonText v korpusu SYN2015 vyberte typ dotazu *Fráze* a pokuste se najít správnou koncovku Gsg následujících substantiv ve spojení s předložkou *z(e)*:

a) z rok[au]	f) ze systém[au]	k) ze stol[au]
b) ze život[au]	g) z typ[au]	l) z milion[au]
c) ze svět[au]	h) ze zákon[au]	m) z program[au]
d) z čas[au]	i) z projekt[au]	n) z prostor[au]
e) z dom[au]	j) ze stát[au]	o) z klub[au]

(Zasina 2019)

Ukázka cvičení

Cvičení. Porovnejte v nástroji SyD (<https://syd.korpus.cz/>) konkurenční koncovky genitivu substantiv uvedených v tabulce. Doplňte informace o frekvenci (viz tabulka morfologických kategorií), procentuálním zastoupení obou variant a frekvenčním pásmu.

Substantivu m	Frekvence		Procento		Frekvenční pásmo	
	-a	-u	-a	-u	-a	-u
zákon						
jazyk						
sýr						
rybník						
trabant						
kopeček						
trojúhelník						
kousek						
taxík						
gól						

(Zasina 2019)

Ukázka cvičení

Zadání:

Pomocí korpusu SYN2015 najděte k následujícím slovům příklady slovních spojení a následně vysvětlete, v čem spočívá jejich rozdíl ve významu.

a) sluneční – slunečný

.....

b) srdeční – srdečný

.....

c) trestní – trestný

.....

d) zábavní – zábavný

.....

e) dvomí – dvomý

.....

f) adresní – adresný

.....

g) životní – životný

.....

h) čelní – čelný

.....

(Zasina 2018a)

KDE HLEDAT INSPIRACI?

Publikace s příkladovými cvičeními

- Maturová, M. (2016/2017) Využití nástroje SyD ve výuce češtiny. *Český jazyk a literatura*, 67(4), 183–187.
- Šormová, K. (2017). Akviziční korpusy češtiny a jejich využití ve výuce. *Jazyk – literatura – komunikace* 1, 76–84.
- Vališová, P. (2011). Výukové materiály založené na korpusu. In F. Čermák (Ed.), *Korpusová lingvistika Praha 2011. 2 Výzkum a výstavba korpusu* (pp. 313–323). Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Vališová, P. (2012a). Data -driven learning a výuka češtiny jako cizího jazyka. *CASALC Review*, 2, 22–39.
- Vališová, P. (2012b). Využití korpusových dat při výuce češtiny jako cizího jazyka. In K. Šebesta, & S. Škodová (Eds.), *Čeština – cílový jazyk a korpusy* (pp. 139–149). Liberec: Technická univerzita v Liberci.
- Vališová, P. (2016). Korpusy ve výuce češtiny jako cizího jazyka – typy cvičení. In I. Starý Kořánová, & T. Vučka (Eds.), *Čeština jako cizí jazyk VIII* (pp. 129–141). Praha: Univerzita Karlova.
- Zasina, A. J. (2018a). Korpusy językowe w nauczaniu języków obcych – metoda, narzędzia, praktyka. In M. Jedynak (Ed.), *Specyficzne potrzeby studentów szkół wyższych a nauczanie języków obcych: Tom II: Praktyczne narzędzia* (pp. 110–124). Wrocław: Uniwersytet Wrocławski.
- Zasina, A. J. (2018b). O problémech nerodilých mluvčích s kvantitou na základě analýzy korpusových dat. In S. Škodová, & M. Hrdlička (Eds.), *Čeština jako cizí jazyk v průsečíku pohledů* (pp. 281–298). Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.
- Zasina, A. J. (2019). Koncovky -a a -u genitivu singuláru maskulin neživotných s ohledem na korpusový přístup ve výuce češtiny jako cizího jazyka. *Studie z aplikované lingvistiky - Studies in Applied Linguistics*, 10(2), 39–57.
- Zasina, A. J. (2020). Korpusový přístup jako řešení jazykových úskalí v osvojování češtiny jako cizího jazyka: případ předpon s- a z-. In E. Solak, B. Todorović, & B. Popiołek (Eds.), *Słowiańskie przyjemności 3: Wielojęzyczność* (pp. 297–313). Kraków: Wydawnictwo Scriptum.

Obsah

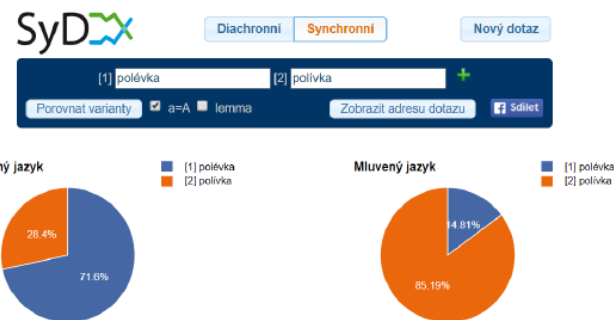
ÚVOD	6
JAK ZAČÍT S KORPUSEM?	7
KORPUSOVÉ NÁSTROJE	7
1. VÝZNAM SLOV NA ZÁKLADĚ KONTEXTU/ROZDÍLY VE VÝZNAMU	8
2. GRAMATICKÝ ROD	16
3. SKLOŇOVÁNÍ	19
NOMINATIV VS. AKUZATIV ŽIVOTNÝCH MASKULIN	19
GENITIV SINGULÁRU A PLURÁLU	21
DATIV	23
AKUZATIV	23
LOKÁL SINGULÁRU A PLURÁLU	23
INSTRUMENTÁL SINGULÁRU	25
4. SUBSTANTIVIZOVANÁ ADJEKTIVA	27
5. TVRDÁ VS. MĚKKÁ ADJEKTIVA	28
6. ZÁJMENA	30
7. PŘEDLOŽKY	32
8. PŘEDPONY S-/Z-	34
9. PŘÍČESTÍ MINULÉ	36
10. KOLOKACE	39
11. FRAZÉMY	40
12. STYLOVÉ VARIANTY: MLUVENÁ VS. PSANÁ ČEŠTINA	42
13. KONKURENCE KONCOVEK GSG MI A- A U-	44
14. KVANTITA	46

12. Stylové varianty: mluvená vs. psaná čeština

59. Následující slova přiřadte ke správnému sloupci v tabulce: *děvče, strejda, děkuji, píše, kluk, nejdříve, policajt, prací stroj, smažák, občanka, dům, tatka, mléko, kupuji, kupuji*

Stylově vyšší	Stylově nižší
<i>kupuji</i>	<i>kupuju</i>

60. Uvedené výrazy mají obdobný význam, ale liší se užitím. Pokuste se je charakterizovat na základě výsledků v nástroji na porovnávání variant SyD (syd.korpus.cz).

ČAS NA DOTAZY

CO JSME SE DOZVĚDĚLI?

Co jsme se dozvěděli?

- co je to metoda **DDL** a jak se vyvíjí v ČR,
- co je to **korpus**, **konkordance**, **KWIC**,
- jak přistupovat k **analýze korpusových** dat s ohledem na výuku ČCJ,
- jak sestavit vlastní **korpusové cvičení**, které odpovídá potřebám mých studentů.

Literatura

- Adamovičová, A., Ivanovová, D., & Hrdlička, M. (2012). *Basic Czech II*. Praha: Karolinum.
- Boccou Kestřánková, M., Hlínová, K., Pečený, P., & Štěpánková, D. (2013). *Čeština pro cizince – učebnice: úroveň B2*. Brno: Edika.
- Boulton, A. (2012). Hands-on / hands-off: Alternative approaches to data-driven learning In J. Thomas, & A. Boulton (Eds.), *Input, Process and Product: Developments in Teaching and Language Corpora* (152–168). Brno: Masaryk University Press.
- Geist, M., & Hahn, A. (2012). Using a corpus for written production: A classroom study In J. Thomas, & A. Boulton, (Eds.), *Input, Process and Product: Developments in Teaching and Language Corpora* (pp. 123–135). Brno: Masaryk University Press.
- Křen, M., Cvrček, V., Čapka, T., Čermáková, A., Hnátková, M., Chlumská, L., ... Zasina, A. (2015). *SYN2015: reprezentativní korpus psané češtiny*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Retrieved from <http://www.korpus.cz>
- Křen, M., Cvrček, V., Čapka, T., Čermáková, A., Hnátková, M., Chlumská, L., ... Zasina, A. J. (2016). SYN2015: Representative Corpus of Contemporary Written Czech. In N. Calzolari et al. (Eds.), *Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'16)* (pp. 2522–2528). Portorož: ELRA.
- Lukšija, M. (2010). *Korpus jako zdroj dat při prezentaci předložek do/na s místním směrovým významem ve výuce češtiny pro cizince* (Bakalářská práce, Masarykova univerzita, Brno). Retrieved from http://is.muni.cz/th/217240/ff_b/
- McEnery, T., & Hardie, A. (2012). *Corpus linguistics: Method, theory and practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Osolobě, K. (2010). Jak se učit česky s korpusem. In E. Rusinová (Ed.), *Přednášky a besedy z XLIII. běhu LŠSS* (pp. 112 –119). Brno: Masarykova univerzita.
- Rešková, I., & Pintarová, M. (2009). *Communicative Czech: Elementary Czech*. Tvarožná u Brna: Ivana Rešková.
- Šebesta, K., Bedřichová, Z., Šormová, K., Štindlová, B., Hrdlička, M., Hrdličková, M., ... Rosen, A. (2014). *CzeSL-SGT: korpus češtiny nerodilých mluvčích s automaticky provedenou anotací, verze 2 z 28. 7. 2014*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Retrieved from <http://www.korpus.cz>
- Thomas, J. (2006). Using Corpora in Language Teaching and Learning. *Teaching English with Technology, A Journal for Teachers of English*, 6(1). Retrieved from <http://www.tewtjournal.org/?wpdmact=process&did=MTkyLmhvdGxpbnms>

Děkuji za pozornost!

adrian.zasina@ff.cuni.cz

